

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksb.: Lars Sæter
e-post: fmnolsa@fylkesmannen.no
Tlf: 75 53 15 51
Vår ref: 2013/4172
Deres ref: NVE 200705944-5
Vår dato: 22.08.2013
Deres dato: 03.06.2013
Arkivkode: 561

Uttalelse med innsigelse til søknad om tillatelse til å bygge Gubbeltåga kraftverk og Sølvbekken kraftverk, Rana kommune

Fylkesmannen viser til brev av 03.06.2013 fra NVE vedlagt søknad fra Ranakraft AS om tillatelse til å bygge Gubbeltåga kraftverk og Sølvbekken kraftverk i Rana kommune.

Miljørapportene som beskriver dagens situasjon i vassdraget (influensområdet), naturinngrep som følge av en eventuell utbygging og konsekvenser for naturmiljøet er utarbeidet av Allskog AS i 2005. Vi beklager at vi er seint ute med vår høringsuttalelse og viser her til e-post av 09.08.2013 fra saksbehandler Heidi Kannick i NVE, der vi har fått utsatt høringsfrist til 23.08.2013.

Innsigelse

Fylkesmannen i Nordland fremmer med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, innsigelse til søknad om tillatelse til bygging av både Gubbeltåga kraftverk og Sølvbekken kraftverk. Hovedbegrunnelsen for innsigelsen er de negative virkningene utbyggingene vil kunne få på fjellrev som er en kritisk truet (CR) art i Skandinavia (Norsk rødliste 2010). For Gubbeltåga kraftverk legger vi også stor vekt på at utbyggingen vil føre til betydelig reduksjon (7,69 km²) av villmarksprega naturområder.

Kort beskrivelse av prosjektene

Begge de omsøkte kraftverkene er planlagt bygd i Gubbeltåga (Randalselva), som er et sidevassdrag til Ranavassdraget. Gubbeltåga inngår i Statkrafts eksisterende vannkraftutbygging ved at elva er tatt inn i et elveinntak ca. 7 km oppstrøms samløpet med Ranaelva og overført i tunnel til Rana kraftverk. Ved samme utbygging ble Sølvbekken, som opprinnelig hadde sitt utløp ca. 2 km lenger ned i Gubbeltåga, «snudd» slik at den fikk utløp 200 m oppstrøms elveinntaket i Gubbeltåga. Sølvbekkens løp nedstrøms vatn 784 moh er dermed «kunstig».

Per i dag er det ikke linjekapasitet til å føre ut kraft fra de omsøkte kraftverkene til eksisterende 22 kV fordelingslinje. Det er planer om en større linjeoppgradering som, dersom den blir realisert, vil kunne gi nettilknytning til alle de planlagte småkraftverkene i Dunderlandsdalen. Planene går ut på å forlenge eksisterende 132 kV fra Ørtfjellet til det planlagte Raufjellforsen kraftverk og eventuelt oppover til Randalen kraftverk. Derfra og videre oppover planlegges 22kV jordkabel langs eksisterende 22 kV fordelingslinje og med

overgang til luftlinje (ca. 7 km) inn gjennom Sør-Randalen til Sølvbekken og Gubbeltåga kraftverk. I søknaden begrunnes valg av luftlinje fremfor jordkabel med at traseen innover dalen for det meste består av fjell med lite løsmasser.

Kraftstasjonen vil bli felles for begge kraftverkene og er planlagt lokalisert like ovenfor Statkrafts elveinntak i Gubbeltåga. Dette betyr at eksisterende veg som ender ved elveinntaket, må forlenges med ca. 50 meter opp til kraftstasjonen. Kraftstasjonsbygningen er planlagt lokalisert på nordøstlig side av elva. Totalt arealbehov for maskin og apparatanlegg antas å bli ca. 150 - 180 m². Om vinteren er det planlagt å bruke snøskuter fram til kraftstasjonen.

Eventuelle overskuddsmasser i forbindelse med rørgatene vil i hovedsak bli brukt til overfylling av rørene, eventuelt til veibygging. Ytterligere behov for massedeponier og lokale massetak er forutsatt behandlet i detaljplanleggingen av kraftverkene.

Gubbeltåga kraftverk vil utnytte et fall med brutto fallhøyde på om lag 95 meter mellom inntak på kote 740 og planlagt kraftstasjon på kote 645. Middelvannføringen i vassdraget ved inntaksstedet er beregnet til 3,44 m³/s. Med en installert effekt på 5,5 MW, samt største og minste slukeevne på henholdsvis 7,5 m³/s og 0,5 m³/s, vil årlig middelproduksjon bli ca. 15,6 GWh. Berørt elvestrekning mellom inntak og utløp av kraftverket vil bli ca. 2650 m.

I det aktuelle inntaksområdet deler Gubbeltåga seg i to løp. Inntaksdammen er planlagt plassert i vestre løp (hovedløp) og bygges i betong med en høyde på ca. 3 m og en lengde på ca. 15 m i toppen. Neddemt tørt areal blir om lag 500 m². Det er planlagt å bygge en terskel i østre løp (flomløp) samt utføre kanalisering slik at alt driftsvannet til kraftverket renner i vestre løp.

Vannveien (røret) mellom inntaket og kraftstasjonen vil bli ca. 1750 meter lang og skal graves ned i grøft. Rørtraseen vil dekke en bredde på ca. 15 - 20 meter. Som atkomstvei til vanninntaket planlegges å bygge en vei langs rørtraseen. Nedre del skal krysse Gubbeltåga nedenfor eksisterende vanninntak og blir liggende på sørvestlig side frem til samlokalisering med rørtraseen. Lengden på veien blir om lag 1900 meter. I følge søknaden kan denne veien ved anleggsslutt eventuelt nedgraderes til kjøresterkt terreng/sti, men det er nødvendig å kunne kjøre 4WD bil/ terrengmotorsykel/ snøskuter i forbindelse med drift av vanninntaket i driftsfasen.

Det er planlagt å slippe minstevannføring fra inntaket på 200 l/s om sommeren. Det er ikke planlagt minstevannføring om vinteren.

Sølvbekken kraftverk vil utnytte et fall med brutto fallhøyde på om lag 117 meter mellom inntak på kote 762 og planlagt kraftstasjon på kote 645. Middelvannføringen i vassdraget ved inntaksstedet er beregnet til 1,14 m³/s. Med en installert effekt på 2,75 MW, samt største og minste slukeevne på henholdsvis 2,85 m³/s og 0,190 m³/s, vil årlig middelproduksjon bli ca. 7,2 GWh. Berørt elvestrekning mellom inntak og utløp av kraftverket vil bli ca. 1180 m.

Det blir etablert en lav betongterskel i eksisterende elveløp som vil lede vannet til vanninntaket som blir lokalisert på nordsida av elva. Selve vanninntaket er planlagt nord for elveløpet i et tidligere flomløp som nå er stengt med en trekonstruksjon. Inntaksdammen i betong får en største høyde på ca. 4 - 5 meter og en lengde på ca. 11 meter i toppen. Neddemt tørt areal blir om lag 500 m².

Vannveien (røret) mellom inntaket og kraftstasjonen vil bli ca. 1180 meter lang og skal graves ned i grøft. Rørtraseen vil dekke en bredde på ca. 15 - 20 meter. Som atkomstvei til vanninntaket planlegges å bygge en vei med avkjørsel fra eksisterende anleggsvei om lag ved kote 720 i vestlig retning mot vanninntaket. Lengden på veien blir om lag 800 meter. I likhet med for Gubbeltåga kraftverk kan denne veien ved anleggsslutt eventuelt nedgraderes til kjørestærkt terreng/sti, men det er nødvendig å kunne kjøre 4WD bil/terrengmotorsykkel/ snøskuter i forbindelse med drift av vanninntaket i driftsfasen.

Det er planlagt å slippe minstevannføring fra inntaket på 200 l/s om sommeren. Det er ikke planlagt minstevannføring om vinteren.

Begrunnelse for innsigelsen

Hovedbegrunnelsen for innsigelsen er som nevnt de negative virkningene utbyggingen vil kunne få på fjellrev som er en kritisk truet (CR) art i Skandinavia (Norsk rødliste 2010) og på inngrepsfrie naturområder (INON). Nedenfor har vi gitt en mer detaljert vurdering av konsekvensene for de miljøtema vi mener er de viktigste i denne utbyggingssaken.

Fjellrev

I konsesjonssøknadene og biologisk mangfold-rapportene vurderes de to utbyggingene samlet å få middels til små negative virkninger på det biologiske mangfoldet «*med forbehold om fjellrevens situasjon i området*». Grunnlaget for vurderingene baserer seg i stor grad på en befaring av området gjennomført i august 2005, samt innhenting av opplysninger fra NINA, SNO og fylkesmannens miljøvernavdeling om status per 2005.

Fjellrev som er en kritisk truet art i Skandinavia (Norsk rødliste 2010), har en svært liten bestand i fastlandsnorge. I Norge og Sverige brukes det betydelige offentlige ressurser for å bevare og styrke bestandene av fjellrev. Bestandene har heldigvis vært økende de siste årene. Dette skyldes i hovedsak noen gode smågnagerår. I tillegg har utsetninger av fjellrev, etablering av foringsautomater og kunstige hi hatt positiv effekt. Dette er tiltak som er gjennomført både på Saltfjellet og videre sørover i Rana kommune mot Kaldvatnet.

Saltfjellet er kjent som et av kjerneområdene for fjellrev i Norge. Status per 2011 - 2012 er at det er registrert totalt fire hilokaliteter for fjellrev innenfor en radius på 2,5 km - 4 km fra det aktuelle utbyggingsområdet. I 2011 var det godt med smågnagere i fjellet, og det ble registrert yngling i to av de fire hiene. I 2012 ble det ikke registrert yngling (SNO/ Vegard Pedersen pers.medd.). Overvåkingsdataene fra inneværende år er ennå ikke rapportert.

Studier av fjellrev har avdekket leveområder på 25-75 km² (NINA/ Nina Eide pers.medd.). Dette gir en avstand på 3-5 km fra sentrum av leveområdet til yttergrensen, men områder nærmest hilokalitetene er som regel viktigst. Fjellreven er spesielt sårbar for forstyrrelser i parringstida og yngleperioden (mars-juli). Forstyrrelser i denne tida kan føre til at fjellreven ikke vil yngle i det aktuelle området.

En av de antatt viktigste årsakene til at den norske fjellreven ikke klarer å reetablere seg i fastlandsnorge er konkurranse med rødrev. Studier fra Sverige har vist at fjellrev unngår å yngle nærmere enn 8 km fra hi der rødreven yngler (Tannerfeldt m.fl. 2002). Rødrev er en opportunist som er ekspert til å nyttiggjøre seg avfall fra mennesker. Hvis en utbygging

resulterer i etablering av rødrev lengre til fjells enn tidligere, vil påvirkning på fjellrev kunne være opp mot 8 km fra utbyggingsområdet.

Fylkesmannen frykter at en utbygging av de to kraftverkene med påfølgende inngrep og økt aktivitet/ forstyrrelse vil kunne få negative effekter på fjellrevbestanden i Saltfjellet - Rana. Influensområdet for kraftverkene med aktuelle hilokaliter fungerer her som et «bindeledd» mellom Saltfjellet og området sør mot Kaldvatnet, der det i regi av avlsprosjektet er satt ut fjellrev. Det vises videre til fjellrevens status som kritisk truet art som det brukes betydelige offentlige ressurser for å bevare og reetablere.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Tekniske inngrep har redusert arealet og antallet villmarksprega områder (>5 km fra tyngre tekniske inngrep) i Norge de siste 100 år. I perioden 1988 - 2003 mistet Nordland 701 km² villmarksprega områder, mer enn noe annet fylke i Norge. I samme periode mistet Nordland totalt 978 km² inngrepsfrie naturområder (>1 km fra tyngre tekniske inngrep), også dette mer enn noe annet fylke i Norge. Av denne reduksjonen sto vannkraftutbygging for henholdsvis 81 % og 45 %.

Selv om det er et uttrykt ønske fra regjeringen om å utnytte potensialet for små-, mini- og mikrokraftverk, må slike utbygginger avveies mot andre viktige hensyn. Ved vurdering av utbygging av mindre kraftverk er det viktig å være klar over at Norge pr. i dag kun har i underkant av 12 % igjen av villmarkspregede områder. Det har i mange år vært et miljøpolitisk mål å sikre store, sammenhengende naturområder uten tekniske inngrep. Dette går blant annet fram av St.meld. nr. 29 (1996-97) *Regional planlegging og miljøpolitikk*, St. meld. Nr. 58 (1996-97) *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling*, St. meld. nr. 37 (2000-2001) *Om vasskrafta og kraftbalansen*, og i Sem-erklæringa. I Stortingets behandling av Stortingsmelding nr. 37 (2000-2001) ble det fra komiteen blant annet uttalt følgende:

Komiteens flertall mener potensialet i framtidige utbygginger kombinert med den økte verdien av å sikre de gjenværende naturområdene gjør at epoken med store vannkraftutbygginger er over. Flertallet mener hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) er INON ført opp som eget arbeidsmål nr. 2.2. "Sikre at gjenværende naturområde med urørt preg blir tatt vare på". Dagens regjering viderefører også dette i plattformen de har lagt gjennom Soria Moria forhandlingene. De sier blant annet i sin erklæring: "Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte."

Utbygging av Gubbeltåga kraftverk vil i følge konsesjonssøknaden medføre en betydelig reduksjon av villmarksprega naturområder (over 5 km fra inngrep) på 7,69 km². På grunn av inngrep i tilknytning til Statkrafts eksisterende vannkraftutbygging vil ikke Sølvbekken kraftverk gi reduksjon av INON.

Retningslinjer i regional plan om små vannkraftverk i Nordland

I henhold til tematiske retningslinjer (kap. 2.2) i regional plan om små vannkraftverk i Nordland skal *ikke* utbygging av små vannkraftverk tillates dersom det er fare for at prioriterte arter eller rødlistede arter i kategoriene sårbar (VU), sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR), blir skadelidende. I forhold til inngrepsfrie områder (INON) sier retningslinjene at utbygging av små vannkraftverk som medfører betydelig reduksjon i villmarkspregede områder, *ikke* skal tillates.

Med hilsen

Roar Høgsæt (e.f.)
fylkesmiljøvernssjef

Tore Vatne
seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:
Reindriftsforvaltningen Nordland
Forum for natur og friluftsliv i Nordland
Rana kommune
Nordland fylkeskommune
Miljødirektoratet